

vizsgálja, s azt, hogy mennyire volt jólét, létbiztonság abban a mai napig sokak által emlegetett másfél évtizedben, amikor Magyarország tagghatatlanul fejlődő tendenciát mutatott.

Sajátos értelemben, de hézagpótlónak érzem ezt a munkát. Kellett, szükség volt rá, mert valamennyiünket érdekel a múlt. Ez a múlt azonban mindig tele van utólagos kiegészítéssel, ferdítéssel, elhallgatással. A kötet szerzői teljesítették azt a feladatot, amely a történészé: elfogulatlanul, hiteles forrásokra támaszkodva, túlfűtött érzelmektől mentesen beszélni arról, ami mindannyiunké.

SÜTŐ CSABA ANDRÁS

(*Osiris Kiadó, Bp., 2002. 407 o. 2480 Ft*)

Sólyom László: ***Az alkotmánybíráskodás*** ***kezdetei Magyarországon***

Magyarországon az Alkotmánybíróság felállítását az 1989. évi I. törvény írta elő. Az 1985-ben választott országgyűlés öt alkotmánybíróat nevezett ki. További öt tagot az 1990. évi demokratikus választások után összeült országgyűlés választott meg. Az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény 52. § (2) bekezdése alapján 1990. janu-

ár 1-jei hatállyal az Alkotmánybíróság megalakult, és megkezdte működését. A testület első elnöke dr. Sólyom László lett, kilenc évre szóló megbízatással.

Bár az Alkotmánybíróság sosem mitizálta a rendszerváltást – egyik fő elve épp az volt, hogy rendkívüli történelmi körülmények sem igazolhatnak semmilyen kivételt az alkotmányosság betartása alól –, mégsem kellett eltelnie hosszú időnek, hogy megállapítsuk, az első bíróság kilencéves tevékenysége meghatározta a magyar jogállam megteremtését. Ezt a tevékenységet „nem tudja semmilyen utólagos értékelés megváltoztatni, nem tudja elvenni, nem tudja felnagyítani”. Így ez a kötet sem az értékelés jegyében készült. Folyamatosan mutatja meg azt a munkát, ami a közvélemény számára az Alkotmánybírósági Határozatok szövegéből ismerhető meg. Ez az oka annak, hogy a könyv nem korlátozódik csupán az ún. nagy döntések – halálbüntetés eltörlése, abortuszítélet, vérségi származás ismeretéhez való jog, információk önrendelkezési jog bevezetése – bemutatására. Ezek háttéranyagként szolgálnak, különösen a második szerkezeti egységet képező rendszeres áttekintés során, melyben a bíróság teljes joggyakorlata kerül feldolgozásra.

A gyűjtemény első részét azok a tanulmányok adják, melyekből szemünk láttára bontakozik ki a döntésekben utóbb megnyilvánuló gon-

dolgozásmód. Miután a sztálinista alkotmány módosításának köszönhetően eltűntek a Magyar Köztársaság jellegének meghatározásából a tartalmi, ideológiákra utaló ismérvek, megteremtődött a jogállam teljes megteremtéséhez szükséges alkotmányos alap. Attól azonban nem lesz demokrácia, ha rendszerváltás címén új alkotmányok születnek (formális alkotmányosság): „Az Alkotmány értéktartalma az, ami élővé teszi az Alkotmányt. Az Alkotmány értékrendjének és fogalmi kultúrájának is át kell járnia a társadalmat. Az alkotmányosság művészete a formális és értékszemponatok arányának megtalálásában és a körülményekhez való igazításában áll.”

A jogállamiság kialakulásához az állami szervek jogszerű működése mellett tehát szükséges, hogy a polgárok alkotmányos jogaik biztos tudatában vannak, és élnek velük. Az Alkotmánybíróság az alkotmány belső ellentmondásmentessé tételével a társadalom jogtudatának kialakulását segíti. Ezt a célt tartva szem előtt az első alkotmánybírói nemzedék kiépítette az egyes alapjogok egybefüggő rendszerét. Eközben meg kellett mutatnia, hogy nem foglal állást senki mellett, ugyanakkor azt is, hogy az alkotmány sem tűri az egyoldalú értelmezést.

A tanulmányokba sűrített önreflexióban megjelenő nagyfokú tudatosság jellemzi az Alkotmánybíró-ság egész tevékenységét, és ez a tu-

datosság jelöli ki a jövőendő hazai alkotmánybíráskodás útját is. Súlyom lehetségesnek tart egy ideológiától, politikától független, „a semlegesség keretében maradó kíváncsi más-ként gondolkodást”, melyet a bíráskodás keretei között leginkább a jogi kérdésfelvetés radikalizálásában lát megvalósulni. A semlegesség nem jelent számára értékmentességet. Egy alkotmánybíró számára a függetlenségben megnyilvánuló felelősség a belső szabadság kiteljesedése. Ilyen értelemben írja Súlyom László: „A semleges társadalomban nem kell állandóan hitet tenni. [...] Az újon való munkálkodás néhány szerencsés pillanatában [...] egy feladaton dolgozott mindenki, s nem kérdezték, ki honnan jött, s egyébként mit gondol. Minden ügyet így kellene nézni. A szabadság szemérmes is: beéri azal, hogy mindenki gyümölcseiről ismerszik meg.”

ÁBRAHÁM DÁNIEL

(*Osiris Kiadó, Bp., 2001. 800 o. 4200 Ft*)

A Kontroll-csoport jelentései (Média-torzítások, elemzések)

A rendszerváltás óta állandó polémia folyik (értelmisségiek és politikuskok között egyaránt) a magyar média kiegyensúlyozatlanságáról, az